

Recenze knihy *Irregular Migration, Informal Labour and Community: A Challenge for Europe*

Ondřej Daniel

Abstrakt:

Rozsáhlý sborník přináší širokou škálu pohledů na nelegální migraci, zejména pak v jejím vztahu k neformálnímu zaměstnávání. Sborník je výsledkem konference „Irregular Migration, Informal Labour and Community in Europe“ z roku 2005 v Istanbulu a představuje řadu velmi kvalitních teoretických statí a případových studií, jež by mohly být charakterizovány jako příspěvky současné sociální teorii mezinárodních migrací.

Zatímco marxistická teorie staré školy vznikla na konci 19. století jako jedna z ideologických reakcí na migrace venkovského obyvatelstva do měst, marxisté dneška, často s předponou „post-“, kladou důraz na změny v mezinárodní dělbě práce. K nim došlo v souvislosti s masovým nárůstem mezinárodní migrace v období po dekolonializaci a zejména v období po Studené válce. Většina autorů případových studií i teoretičtější pojatých článků reflektuje tak či onak marxistickou teorii. Společnou devízou sborníku by se tak mohlo stát: „pro současnou sociální teorii mezinárodních migrací“.

Sborník je výsledkem konference „Irregular Migration, Informal Labour and Community in Europe“, která se konala na konci roku 2005 v Istanbulu. Výzkumná skupina, která stála za konáním této konference byla založena na základě švédsko-turecké iniciativy IMILCO („International Migration, Informal Labour and Community in Europe“) a dva ze čtyřech editorů jsou zástupci švédské (Eric Berggren) a turecké (Gülay Toksöz) akademické obce. Sborník zaštitil předmluvou profesor na univerzitě v Linköpingu, nestor švédské teorie migrací, historik a ekonom Carl-Ulrik Schiedrup. Stejně jako jména čtyř editorů, nepocházejí ani autoři článků z velké části pouze ze dvou jmenovaných zemí, ale najdeme zde navíc i

zástupce německého, portugalského, italského, britského, francouzského, nizozemského, španělského a irského akademického prostředí.

Rozdělením do pěti tématicky odlišných částí zachovává sborník jistou dílčí homogenitu. První oddíl („Irregular Migration in the Changing Migratory System: Migration Management, Asylum and Policies of Development“) soustřeďuje články, které se týkají obecněji spíše systému mezinárodních migrací, navíc ale i migračních politik a neformálního rozměru globalizace a mezinárodní dělby práce. Dvě případové studie pak zpracovávají příklady Bulharska (Anna Krasteva) a Turecka (İsmet Emre Işik).

Další oddíl („Irregular Migration and the Informalisation of European Labour Markets: Comparative Perspectives on Labour Market, Production, and Welfare Regimes“) je pak zaměřen na vztah migrací a mezinárodní dělby práce. Tím, že jsou zde zařazeny články dvou editorů sborníku (Branka Likić-Brborić, Gülay Toksöz) a zároveň i příspěvek jeho největší „celebrity“ Carla-Ulrika Schiedrupa, lze tuto část pokládat za jeden z vrcholů sborníku. Zároveň se jedná o příspěvky, na nichž je patrná vyzrálость jejich autorů. Mezi klíčová slova, která se zde objevují, patří spojení jako neformální globalizace, postfordistická restrukturační a krvavý „subcontracting“. Případové studie se zaměřují opět na příklady Turecka (Gülay Toksöz) a Španělska (Ubaldo Martinez Veiga).

Třetí část je zaměřena na genderový rozměr migrací (nese název „'Intimate Others': Irregular Migration, Informal Labour and Gender“). Kromě obecnějších témat jsou zde zpracovány příklady zahraničních chův, služek a prostitutek v Řecku (Gabriella Lazaridis), téma sexuálního průmyslu v Pobaltí (Beatriz Lindqvist) a otázka reprezentace migrantek v případě nizozemské multikulturní společnosti (Deniz Ünsal).

Další oddíl („Irregular Migration, Civil Society and Migrant Networks: Inclusion or Seclusion?“) se věnuje zejména otázce vytyčené v jeho názvu: Je vztah mezi většinovou občanskou společností a migračními sítěmi spíše inkluzí nebo odloučením? Pouze jeden ze čtyř článků je zaměřen obecněji, tři ostatní se věnují konkrétnějším problémům. Jmenovitě se jedná o případové studie týkající se pařížské „Malé Indie“ (Vasoodeven Vuddamalay), pracovních strategií tureckých migrantů v Londýně (Aykan Erdemir a Ellie Vasta) a konečně švédských kulturních a jiných spolků založených na etnickém základě (Aleksandra Ålund a Isak Reichel).

Poslední část sborníku („Irregular Migration, Populism, Democracy and Citizenship: 'Fortress' versus 'Cosmopolitanism'“) se detailně věnuje reakcím většinové společnosti na témata migrace. Kromě xenofobie v hojně diskutovaném dánském případě (Erik Berggren) a v případě Turecka (Erhan Doğan), jsou zde navíc zpracována témata nizozemské politiky

zastrašování migrantů (Joanne van der Leun), ztotožňování migrantů a terorismu v Británii (Anastassia Tsoukala), ale i témata občanského aktivismu a kampaní proti deportacím nelegálních migrantů v několika evropských zemích (Franck Düvell). Obecnější rámec dodává tomuto oddílu článek jednoho z editorů (Nikos Trimikliniotis) věnovaný vztahu populismu, demokracie a sociálního občanství.

Problémem řady obdobně rozsáhlých sborníků bývá jistá nevyváženost a rozdílná kvalita jednotlivých článků. V tomto konkrétním případě se však editorům podařilo udržet poměrně vysokou kvalitu článků. Co se týče oborového vyprofilování jednotlivých článků, můžeme zde spíše než divergenci mezi jednotlivými obory pozorovat jejich synergii. To může být způsobeno již tím, že fenomén migrace je tématem přesahujícím řadu společenských věd. Nicméně symbióza vědních oborů je u sborníků tohoto rozsahu poměrně vzácná; některé obory nebo přístupy mívají totiž tendenci vystupovat v hegemonní pozici vůči ostatním.

Mimo již zmíněný druhý oddíl („Irregular Migration and the Informalisation of European Labour Markets. Comparative Perspectives on Labour Market, Production, and Welfare Regimes“), který je podle mě těžištěm tohoto sborníku, pokládám za jeden z jeho dalších vrcholů velmi uspokojivým způsobem zpracované téma xenofobie jako jednoho z typů reakce na migrační trendy současné Evropy. Článek Erika Berggrena („Danish Xenophobia – Power Logic in Motion“) je jednou z teoreticko-analytických perel, která byla k danému tématu zpracována. Berggren ve svém článku podává nadstandardní teoretický výkon a klade si provokativní otázku po původu xenofobie sahající již k Frankfurtské škole a její recepci osvícenství. Berggren v něm, obdobně jako představitelé kritické teorie, vidí počátek tlaku na uniformizaci společnosti, zárodek fašismů 20. století a současné xenofobie. Toto schéma však v článku komplikuje odkazy na populistickou bázi současné dánské xenofobie. Ta se sérií „miniaturních státních převratů“ v prvních letech nového tisíciletí dostala do své současné pozice faktické vládní politiky. Berggrenova vize je naštěstí částečně optimistická přítomností jeho poukázání na širokou škálu projevů občanského nesouhlasu s xenofobní vládní politikou ze strany dánské veřejnosti.

Zda nakonec v Dánsku a v celé Evropě zvítězí pro- nebo proti-migrační tendence, zatím není jasné. Jisté je jen to, že migrace a neformální zaměstnávání se stávají politickou agendou v čím dál více zemích starého kontinentu a spojení diskurzů založených na etnicitě a sociálním postavení bude v budoucnosti nejspíše čím dál relevantnější.

Berggren, E., Likić-Brbrić, B., Toksöz, G., Trimikliniotis, N. eds. (2007). *Irregular Migration, Informal Labour and Community: A Challenge for Europe*. Maastricht: Shaker Publishing.